

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
д.и.и., профессор Хушвахтзода Қ.Х.

« _____ » с. 2020

ХУЛОСАИ

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Диссертатсияи Ҳасанова Нигора Ҷамоловна дар мавзӯи: «Рушди методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар бахши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва аудити Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Дар давраи омодакунии диссертатсия унвончӯ Ҳасанова Нигора Ҷамоловна ба ҳайси муаллими калони кафедраи молия ва қарзи Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи Б. Гафуров қору фаъолият мекард.

Ҳасанова Нигора Ҷамоловна соли 2008 Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон дар ш. Хучандро аз рӯи ихтисоси баҳисобгирии бухгалтерӣ ва аудит хатм намудааст.

Рохбари илмӣ: Хушвахтзода Қобилҷон Хушвахт - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Баъд аз муҳокимарониҳо доир ба диссертатсия чунин хулосабарорӣ карда шуд:

Баҳои диссертатсияи таҳиякардаи унвончӯ. Диссертатсияи Ҳасанова Нигора Ҷамоловна дар мавзӯи «Рушди методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар бахши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба омӯзиши яке аз мавзӯҳои мубрами илмҳои иқтисодӣ бахшида шуда, фарогири навгониҳои илмию назариявӣ ва амалӣ асоснок буда, натиҷаи фаъолияти илмию таҳқиқотии муаллиф маҳсуб меёбад.

Саҳми унвончӯ дар натиҷаҳои бадастомадаи рисолаи илмӣ. Саҳми шахсии муаллиф дар коркарди пешниҳодҳои назариявӣ ва амалӣ оид ба баланд бардоштани самаранокии низомҳои баҳисобгирии идоракунӣ ва таҳлили идоракунии стратегӣ, беҳтар кардани сифати чораҳои назоратӣ, коркарди асосҳои назариявӣ ва рушди методологияи таҳлили идоракунии стратегӣ дар бахши кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад. Дар заминаи ҷамъбастанмоиҳои назариявӣ ва таҳлили комплексӣ, низоми таҳлили идоракунии стратегӣ дар хоҷагии қишлоқ қор карда баромада шудааст. Натиҷаҳои ҷудоғонаи таҳқиқотро метавон ҳангоми коркардабароии муқаррароти назариявӣ ва методологӣ оид ба беҳтар кардани баҳисобгирии муҳосибӣ ва таҳлил дар соҳаи хоҷагии қишлоқ Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурд.

Сатҳи боварибахшии натиҷаҳои таҳқиқот. Ҷанбаҳои асоснокшудаи кори илмиро бо он рабт додан мумкин аст, ки муаллиф аз асосҳои концептуалӣ, хулоса ва тавсияҳои исботшудаи дар асарҳои олимони ватанию хориҷии бахши аграрӣ таҷассумёфта ва инчунин аз саҳми олимони ва мутахассисон оид ба рушд, ташаккул ва мукамалсозии таҳлили идоракунии стратегӣ дар низоми идоракунии бахши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода намудааст.

Усули таҳқиқот ба принципҳои бунёдии назарияи иқтисодӣ, назарияи идоракунии системаҳои иқтисодӣ, ягонагии усулҳои мантиқӣ ва таърихӣ идрок, принципҳои муносибати системавӣ асос ёфтаанд, ки имкон медиҳанд робитаҳои сабабӣ, ҳам дар ҳуди низоми таҳлили идоракунии стратегӣ ва ҳам дар муносибат бо низоми идоракунӣ, таҳлили иқтисодӣ, таҳлили фаъолияти хоҷагидорӣ корхона, баҳисобгирӣ ва ҳисобот ошкор карда шаванд. Дар диссертатсия усулҳои умумии зерин истифода шуданд: муносибати системавӣ, таҳлил ва синтез, индуксия ва дедуксия, муносибатҳои таърихӣ ва мантиқӣ, таҳлили интиқодии маводҳо, методи муқоиса, таҳлили монографӣ, методҳои аналогӣ, барномавӣ-мақсаднок, ҳисобӣ-конструктивӣ, муқоисакунӣ, гурӯҳбандӣ, қаторҳои динамикӣ, графикӣ, назорат, пурсиши экспертӣ, ҳисобкунии омории бузургҳои миёна, таҳияи амсилаҳои иқтисодию риёзӣ. Таҳқиқот ба таҳияи равишҳои методологӣ оид ба дарки моҳият ва намунаҳои рушди таҳлили идоракунии стратегӣ асос ёфтааст.

Истифодаи маҷмӯи усулҳои мазкур эътимоднокии натиҷаҳои омӯзишро таъмин мекунад.

Объекти таҳқиқоти диссертатсионӣ фаъолияти хоҷагидорӣ иқтисодии корхонаҳои соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Мавзӯи таҳқиқот маҷмӯи масъалаҳои назариявӣ ва ташкилӣ-методии тақмили усулҳои таҳлили идоракунии стратегӣ дар низоми идоракунии корхонаҳои соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Навгониҳои илмие, ки муаллиф дар натиҷаи таҳқиқот ба даст овардааст, инҳоянд:

- асосҳои назариявӣ ва методологӣ идоракунии стратегӣ дар бахши кишоварзӣ таҳқиқ карда шудаанд; моҳияти идоракунии стратегӣ омӯхта шуда, асосҳои методологӣ идоракунии стратегӣ корхонаҳои бахши кишоварзӣ муайян карда шуданд; хусусиятҳои таҳлили идоракунии корхонаҳои бахши кишоварзӣ ошкор карда шудаанд;

- мавқеъ ва нақши таҳлили идоракунии стратегӣ дар низоми баҳисобгирии идоракунии стратегӣ муайян ва асоснок карда шудааст; таҳлили идоракунии стратегӣ ҳамчун унсуре асосии низоми баҳисобгирии идоракунии стратегӣ баррасӣ карда шуда, ҷанбаҳои ташкили баҳисобгирии

идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ таҳия карда шудааст; таърифи муаллифии баҳисобгирии идоракунии дода шудааст;

- маҷмӯи омилҳои муҳити берунии ба фаъолияти корхонаҳои кишоварзӣ таъсиррасон ошкор ва гурӯҳбандӣ карда шудааст, мураттабкунии онҳо мувофиқи муҳтавои иқтисодӣ гузаронида шуда, системаи нишондиҳандаҳои миқдорӣ ва сифатӣ барои баҳодиҳии тамоюлҳои муҳити берунии корхонаҳои кишоварзӣ таҳия карда шудааст;

- методикаи таҳлили идоракунии хароҷоти соҳаи кишоварзӣ аз рӯи марказҳои масъулият таҳия ва асоснок карда шудааст, ки баҳисобгирии таҳлилии хароҷоти истеҳсолӣ аз рӯи намудҳои истеҳсолот ва зироатҳо бурда шавад; ҳисобҳои таҳлилии соҳаи растанипарварӣ гурӯҳбандӣ карда шудааст; баҳисобгирии идоракунии дар соҳаи растанипарварӣ вобаста аз хусусиятҳои сохтори дохилии идоракунии бояд хангоми пешбурди баҳисобгирӣ аз рӯи марказҳои масъулият ташкил карда шавад;

- самтҳои асосии тақмили методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ таҳия ва пешниҳод карда шудааст; дар диссертатсия асоснок карда шудааст, ки таҳлили стратегии идоракунии аз рӯи мазмун ва ҳадафи худ ба оянда нигаронида шудааст; методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ бо назардошти хусусиятҳои истеҳсолоти кишоварзӣ таҳия карда шуда, ки се марҳиларо дарбар мегирад:

Марҳилаи якум: арзёбии унсурҳои асосии таҳлили дохилии идоракунии стратегӣ: таҳлили самаранокии истифодаи воситаҳои асосӣ дар корхонаи кишоварзӣ; таҳлили самаранокии истифодаи захираҳои меҳнатӣ дар корхонаи кишоварзӣ; таҳлили идоракунии самаранокии хароҷоти корхонаи кишоварзӣ;

Марҳилаи дуюм: таҳлили безарарии истеҳсолот бо ёрии CVP – таҳлил;

Марҳилаи сеюм: таҳлили муҳити дохилии корхонаи кишоварзӣ.

- модели иқтисодӣ-риёзии ҷобачогузории инфрасохторҳои истеҳсолии корхонаҳои баҳши кишоварзӣ коркард карда шудааст; модели ҷобачокунии муносиби ҳисоби инфрасохтори истеҳсолии баҳши кишоварзӣ дар асоси усулҳои иқтисодию риёзӣ бо қувваи кофии ҷамъоварӣ ва нигоҳдории ангур таҳия ва иқтидори зарурии истеҳсолии таҷҳизот пешгӯӣ карда шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии диссертатсия. Дар диссертатсия дар асоси таҳқиқоти анҷомдодаи муаллиф муқаррароти назариявӣ қор карда баромада шудаанд, ки маҷмӯи онҳо метавонанд ҳамчун саҳми муҳим дар тафсири нави мафҳумҳои идоракунии стратегӣ, таҳлили идоракунии стратегӣ, таҳияи механизмҳо ва амсилаҳои мукамалсозии идоракунии стратегӣ дар хоҷагии кишлоқ муайян карда шаванд. Хулосаҳо ва тавсияҳои таҳияшуда ба тақмили ҷанбаҳои назариявӣ-методологии ташкили таҳлили идоракунии стратегӣ мусоидат намуда, самаранокии татбиқи онро баланд мебардоранд.

Аз коркарди чанбаҳои назариявӣ–методологӣ ва ташкилӣ-методии таҳлили идоракунии стратегӣ дар низоми идоракунии корхонаҳои кишоварзӣ, таҳияи тавсияҳо ва пешниҳодҳо оид ба такмил додани методикаи баҳисобгирӣ ва таҳлили идоракунии стратегии таъминоти иттилоотии низоми идоракунии корхонаҳои кишоварзӣ иборат мебошад. Пешниҳод ва тавсияҳои дар диссертатсия коркардашуда метавонанд ҳангоми такмил додани асосҳои меъёрию ҳуқуқии баҳисобгирии муҳосибӣ аз тарафи вазорату идораҳои дахлдори Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода шаванд, инчунин дар амалияи корхонаҳои кишоварзӣ, хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ), корхонаҳои аудиторӣ-машваратӣ истифода карда шаванд.

Натиҷаҳои таҳқиқоти гузаронидашуда метавонанд дар ҷараёни таълим дар муассисаҳои касбии олии таҳсилот ҳангоми баргузор намудани дарсҳои лексионӣ ва амалӣ аз ҷанми «Баҳисобгирии идоракунӣ», «Баҳисобгирии стратегӣ», «Таҳлили комплекси иқтисодии ҷаъолияти хоҷагидорӣ», «Таҳлили идоракунӣ», «Таҳлили стратегӣ», «Таҳлили иқтисодӣ», «Таҳлили ҷаъолияти хоҷагидории корхонаҳои кишоварзӣ» истифода бурда шаванд.

Баҳои илмии диссертатсия. Бояд зикр кард, ки дар амалияи идоракунии корхонаҳои баҳши аграрии иқтисодиёти миллӣ тарҳи ягонаи ташкил ва гузаронидани таҳлили стратегӣ дида намешавад, тавсияҳо ё дастурҳои ташкилӣ-методии ташкил намудани равандҳои таҳлили идоракунии стратегӣ бо истифода аз усулҳои бонизом, маҷмӯӣ ва баинобатгирии ҳолатҳои мушаххас таҳия нашудаанд. Масъалаҳои таҳия намудани воситаҳои таҳлили стратегӣ бо истифода аз усулҳо ва амалҳои таҳлилии муосир, таҳлили самтҳои асосии рушд, муҳити дохилӣ ва берунии корхонаҳои баҳши аграрӣ низ ба асосноккунии назариявӣ ва ҳалли амалӣ эҳтиёҷ доранд.

Бояд қайд кард, ки дар шароити муосири иқтисодӣ бунёд намудани стратегияи идоракунии корхонаҳои баҳши аграрӣ метавонад барои баромадан аз ҳолати бӯҳрони иқтисодӣ, баландшавии рақобатпазирии маҳсулоти корхонаҳои аграрӣ дар бозорҳои дохилӣ ва берунӣ мусоидат намояд.

Зарурати асосноккунии назариявӣ ва ҳалли ташкилӣ-методии масъалаҳои зикргардида аз муҳимӣ ва мубрами мавзӯи таҳқиқот гувоҳӣ медиҳад.

Барои ноил гардидан ба мақсадҳои мазкур муаллиф дар назди худ ҳалли вазифаҳои зеринро гузоштааст:

- омӯзиши асосҳои назариявӣ ва методологии идоракунии стратегӣ дар баҳши кишоварзӣ;
- муайян намудани мавқеъ ва нақши таҳлили идоракунии стратегӣ дар низоми баҳисобгирии идоракунии стратегӣ;
- ошкор ва гурӯҳбандӣ намудани маҷмӯи омилҳои муҳити берунии ба

фаъолияти корхонаҳои кишоварзӣ таъсиррасон;

-ташкили таҳлили идоракунии хароҷоти соҳаи кишоварзӣ аз рӯи марказҳои масъулият;

- муайян намудани самтҳои асосии тақмили методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ;

- коркарди модели иқтисодӣ-риёзии ҷобачогузори инфрасохторҳои истеҳсолии корхонаҳои бахши кишоварзӣ.

Мувофиқати мундариҷаи диссертатсия ба таҳассуси интихобшуда. Диссертатсияи Ҳасанова Нигора Ҷамоловна дар мавзӯи «Рушди методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар бахши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз рӯи самти ихтисоси 08.00.12 - Ҳисоби муҳосибӣ, аудит ва омор иҷро гардида, бо бандҳои 1.13. Ташкили баҳисобгирии бухгалтерӣ (молиявӣ, идоракунӣ, андозӣ, корпоративӣ ва ғайра) аз рӯи сегментҳо, бизнес-ҷараёнҳо ва сохторҳои таркибӣ; 1.16. Проблемаҳои баҳисобгирии хароҷот ва ҳисоб намудани арзиши аслии маҳсулот (кор, хизмат); 2.1. Парадигмаҳои ибтидоӣ, концепсияҳои бунёдӣ, принципҳои асосӣ, постулатҳо ва қоидаҳои таҳлили иқтисодӣ; 2.2. Асосҳои назариявӣ ва методологӣ, вазифагузори мақсадноки таҳлили иқтисодӣ; 2.6. Таҳлили хароҷоти ҳамлу нақл, хароҷоти муомилот дар ҷараёни ҳаракати анбӯҳи молӣ, иттилоотӣ ва молиявӣ; 2.11. Назария ва методологияи таҳлили молиявӣ, идоракунӣ, андозӣ ва маркетингӣ аз рӯи ихтисоси **08.00.12 - «Ҳисоби муҳосибӣ, аудит ва омор»**-и шиносномаҳои ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (илмҳои иқтисодӣ) мувофиқат менамояд.

Пуррагии маълумоти диссертатсия дар маводҳои нашршуда таҷассум ёфтааст. Натиҷаҳои таҳқиқот дар 11 мақолаи илмӣ, се мақола бо ҳаммуалифӣ, дар ҳаҷми умумии 3,74 ҷузъи ҷопӣ пешниҳод гардидаанд. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти илмӣ, ки дар диссертатсия оварда шудаанд, дар конференсҳо, симпозиумҳои илмии ватанӣ ва байналмилалӣ пешниҳод, баррасӣ ва муҳокима шуданд. Баъзе аз тавсияҳо ба корхонаҳои аграрӣ ба сифати дастгирӣ дар доираи таҳияи барномаҳои рушд дастрас шуданд.

А)Мақолаҳо дар маҷалаҳои тақризшаванда

1. Ҳасанова Н.Ҷ. Хусусиятҳои ҳисобгирии хароҷот ба истеҳсолот ва барориши маҳсулот дар хоҷагии қишлоқ./Барфиев Қ.Х.//Пайёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Н.Хусрав силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ. – Бохтар: 2019 №1/4 (68). С.241-247. (--- ҷ.ч.)

2. Ҳасанова Н.Ҷ. Баҳисобгирии муҳосиби ва ҳисобот мувофиқи СБҲМ дар сектори аграрии иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон. // Маҷаллаи илмӣ. Номаи донишгоҳ (Учёные записки) Силсилаи илмҳои иқтисодӣ ва табиӣ. Худжанд, 2020. – № 1 - с.124-131. (--- ҷ.ч.)

3. Ҳасанова Н.Қ. Дороиҳои биологӣ ҳамчун объекти баҳисобгирии корхонаҳои кишоварзӣ. /Ойев Н.А.// Пайёми донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Баҳши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиявӣ. -Душанбе-2020. №4. с.28-34. (--- ҷ.ч.)

4. Ҳасанова Н.Қ. Заминаҳои бунёдгардӣ ва рушди назорати дохилӣ ва рушди назорати дохилӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ. /Хушвахтзода Қ.Х., Ҳукуматов Д.Қ.// Пайёми донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Баҳши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиявӣ. -Душанбе-2020. №2. с.5-11. (--- ҷ.ч.).

5. Ҳасанова Н.Қ. Баҳисобгирии хароҷоти истеҳсоли ва арзишмуайянкунии маҳсулоти боғу тоқпарварӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ. /Ойев Н.А.// Пайёми донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Баҳши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиявӣ. -Душанбе-2020. №4. с.5-11. (--- ҷ.ч.).

Б) Дар дигар нашрияҳо:

6. Ҳасанова Н.Дж. Особности управления предприятиями аграрного сектора Республики Таджикистан./Барфиев К.Х.//Материалы международной конференции на тему «Современные парадигмы в развитии национальной и мировой экономики» Республика Молдова. Кишинёв. 2019 г.С.488-493.

7. Ҳасанова Н.Дж. Теоретический аппарат управленческого учета сельскохозяйственных организаций на основе учетно-аналитического комплекса.//Материалы международной конференции на тему«Современные парадигмы в развитии национальной и мировой экономики» Республика Молдова. Кишинёв. 2019 г.С.71-76.

8. Ҳасанова Н.Дж. Оценка сельскохозяйственных предприятий в соответствии с международными стандартами финансовой отчетности (МСФО).//Материалы областной научно-практической конференции на тему: «Процесс индустриализации страны: история и современное состояние». Худжанд. 2019 г. Нашриёти «Нури маърифат». С. 310-313

9. Ҳасанова Н.Қ. Асосҳои методологияи таҳлили идоракунии стратегии хоҷагиҳои кишоварзӣ. Филиали Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар шаҳри Исфара, баҳсида ба “Саноатикунии босуръати кишвар ҳадафи чоруми миллӣ” конфронси имлӣ – амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи “Татбиқи дастовардҳои илмӣ дар истеҳсолот” шаҳри Исфара (27 – уми ноябри соли 2020).

10. Ҳасанова Н.Қ.Моҳияти иқтисодии рушд ва қоидаҳои идоракунии стратегӣ дар баҳши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон.//Форуми ҷумҳуриявии иқтисоди дар мавзӯи “Таъмини рушди устувор ва рақобатпазирии Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ” баҳсида ба 30-солагии Истиклолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Хучанд - (11.12.2020)

ҚАРОР ҚАБУЛ КАРДА ШУД:

Диссертатсияи Ҳасанова Нигора Чамоловна дар мавзӯи: «Рушди методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар баҳши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҳамчун кори илмӣ-тахассусӣ иҷро шуда, ба талаботи Низомномаи КОА оид ба мушаррафгардонии дараҷаҳои илмӣ ҷавобгӯ мебошад.

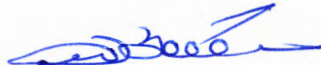
Диссертатсияи Ҳасанова Нигора Чамоловна дар мавзӯи: «Рушди методикаи таҳлили идоракунии стратегӣ дар баҳши аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми иқтисод аз рӯи ихтисоси 08.00.12 - Ҳисоби муҳосибӣ, аудит ва омор барои Ҷимоя баа Шӯрои диссертатсионӣ пешниҳод шавад.

Хулоса дар кафедраҳои таҳлили иқтисодӣ ва аудит ва баҳисобгирии бухгалтерии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шуд.

Дар ҷаласа 29 - нафар иштирок намуданд. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарafdор» - 29 нафар, «зид» - нест, «бетараф»-нест. Қарор яқдилона қабул карда шуд, суратмаҷлиси №8а аз 29 феввали соли 2020.

Раиси ҷаласа:

**Мудири кафедраи таҳлили
иқтисодӣ ва аудити факултети
баҳисобгирию иқтисодӣ,
д.и.и., профессор**

Низомов С.Ф.

Котиб:

**ассистенти кафедраи
баҳисобгирии бухгалтерӣ**

Зокирова Ф. Ч.

**Имзои С.Ф. Низомов. ва Ф.Ч. Зокирова-ро
тасдиқ менамоем:
Сардори РК ва КМ**

Тавқиев Э.Ш.